

Forvaltningsetik og dokumentation i praksis.

Rigsarkivar Asbjørn Hellum, 5.november 2014

Velkommen til Rigsarkivets konference 2014

– Forvaltningsetik og dokumentation i praksis.

Det er mig en stor glæde også denne gang at kunne byde velkommen til så mange deltagere til konferencen. Rigsarkivets årlige konference om forvaltning og arkiv er og skal være et mødested for alle. Fra beslutningstagere, som skal kende til, hvor vigtige og store konsekvenser beslutninger på dette område har for mulighederne for at gennemføre en god og professionel forvaltning, og til de, der dagligt sørger for, at beslutninger og projekter bliver dokumenteret, så de kan genfindes, deles og nyttiggøres til borgenes og samfundets bedste.

Vi er en mangfoldig skare her! Jeg byder velkommen til deltagere fra kommuner, statslige myndigheder, konsulenter og IT-leverandører mv. Til chefer, fuldmægtige, assistenter, til IT-medarbejdere og arkivarer fra forvaltningerne, fra IT-afdelingerne og fra arkiverne. I er på hver jeres plads nøglepersoner, der sikrer en god sagsbehandling og herunder den tilstrækkelige dokumentation, som helt uden diskussion er et afgørende vigtigt element i at sikre fastholdelsen af et transparent, demokratisk samfund.

Selv som rigsarkivar må jeg erkende, at vi arbejder i en større sags tjeneste end blot det at sikre, at vi som arkiver modtager arkivalier, der kan beskrive den historiske udvikling i så mange aspekter som muligt – som arkivloven foreskriver!

Dokumentationen skal først og fremmest bruges i dag og i morgen af jer selv til at sikre, at lokale og nationale politiske og andre beslutningstagere kan træffe beslutninger på et oplyst og kvalificeret grundlag, og at sagsbehandlere og andre kan udføre de politiske beslutninger. Til gavn for samfundsudviklingen, borgerne og erhvervslivet.

Det er den samme dokumentation, der sikrer borgere og erhvervsliv deres demokratiske ret til indsigt i, at de har fået en korrekt og fair behandling, og som gennem retten til aktindsigt giver journalister mulighed for at kigge politikere og embedsmænd og embedskvinder i kortene.

Når vi leverer god sagsbehandling, får arkiverne den dokumentation, som skal bruges i fremtiden, når vores efterkommere vil undersøge, hvad vi egentlig gik og lavede i Danmark i starten af det 21. århundrede og hvorfor.

Kravene til god forvaltning er hverken entydige eller uforanderlige. Tværtimod er det en opgave, som hele tiden må tilpasses samfundets og forvaltningens skiftende opgaver og arbejdsmønstre. I har alle en række erfaringer med det, som fungerer godt, men helt sikkert også med, at det ikke gik godt. Det er måske især det sidste, som gør, at I næsten alle med garanti har gode ideer, som andre kan have glæde af. Jeg håber derfor, at I vil bruge muligheden i dag for at tale sammen på kryds og tværs og ikke mindst til at udveksle ideer og erfaringer – Det, som vi kalder videndeling, og som vi alle bliver klogere og bedre af!

Høj standard i dansk forvaltning

Den danske forvaltning er kendt og berømt internationalt for sin høje standard. Åbenhed og gennemsigtighed er kendetegn for den danske forvaltning. Det er en helt nødvendig og naturlig del af et velfungerende demokrati, at borgerne kan få indsigt i forvaltningens afgørelser.

Hvad er blevet besluttet? Og på hvilket grundlag? Her spiller god og tilgængelig dokumentation en afgørende rolle. Holdbare beslutninger og en effektiv administration sikres gennem god dokumentation.

På det digitale område er Danmark langt fremme. Danmark er et af de lande, hvor digital forvaltning er mest udbredt. Det gælder i såvel den private som den offentlige sektor. Lørdag den 1. november var en mærkedag, herefter skal al kommunikation mellem det offentlige og borgerne ske digitalt – i princippet. Og der har længe været fuld digital sagsbehandling på så godt som alle områder.

Der er mange fordele at høste ved digital forvaltning. Men der er også en række udfordringer. Nogle af jer har sikkert fulgt med i arbejdet med især to områder ”genbrug af offentlige data”, PSI-direktivet, og endnu vigtigere Databeskyttelsesforordningen. Jeg er netop kommet hjem fra møder i Torino, hvor vi europæiske rigsarkivarer diskuterede en række af de problemer, den vil kunne medføre for forvaltningen, arkiver og forskningen. Hvordan beskytter vi den enkelte borger, når vi samtidig opsamler enorm viden om alle, og når den viden, som opsamles, skal deles på tværs af organisationer for at give alle korrekt behandling og samtidig gøre det effektivt og billigt?

Dertil kommer, at viden skal kunne fastholdes også efter, mailen er sendt, og sagen er afsluttet. Derfor stiller Rigsarkivet krav om, at sager og dokumenter registreres systematisk. Dette sker hos hver enkelt myndighed med udgangspunkt i netop denne organisations særlige arbejde. Det kræver disciplin at opretholde en systematik over flere år. Derfor skal der jævnligt foretages kvalitetskontrol af registreringerne. Både for at sikre, at systematikken fastholdes, og for at få øje på det, som bør ændres.

God forvaltningsskik og god dokumentationsskik hører med til historien om den høje standard for digital forvaltning i Danmark. Udfordringen er ikke at komme op på en høj standard. Udfordringen er at fastholde og udvikle den høje standard, også i en forvaltningskultur i udvikling. Det er noget, som vi skal passe på – og som ikke altid sker af sig selv.

Sager i pressen, forvaltningsetik og arkiver

Dagens tema om forvaltningsetik og dokumentation drejer sig om, hvad der er vores rolle som embedsmænd i en demokratisk velfærdsstat. Skal vi hele tiden dreje os efter de nyeste forvaltningsmæssige strømninger? Hvornår og ikke mindst hvordan kan vi fastholde de klassiske forvaltningsværdier, heriblandt sikker og god dokumentation, i en verden, der forandrer sig hurtigt? Hvor nye kommunikationsveje hele tiden dukker op? Hvor kravet om åbenhed fortolkes på nye måder?

Der har i de senere år været en række sager i centraladministrationen, men også i kommunerne og regionerne, som har givet anledning til meget voldsomme omtaler i pressen og stort politisk pres. Det er sager, hvor der bl.a. blev rejst tvivl om embedsmændenes håndtering af netop dokumentation. Det er for eksempel Socialministeriets Zornig-

sag, hvor der ser ud til at blive uddelt støtte for rullende kameraer. Skattesagen, hvor der blev rejst tvivl om, hvilke opgaver der hørte til i departementet og hvilke i skatteadministrationen. Og der er flere andre.

Sagerne har rejst det spørgsmål, om forholdet mellem politikere og embedsmænd er under forandring. Eller med andre ord: hvad er embedsmændenes rolle? Kan embedsmændene både være strategiske sparringsparter for ministrene og samtidig forblive i den klassiske rolle som neutrale faglige embedsmænd?

Det er et kendetegn ved mange af sagerne, at de næsten altid også har en problematik, der knytter sig til dokumentation.

Advokatundersøgelsen af sagen, hvor socialministeren uddelte en million kroner for åben skærm, viste, at her var embedsmændenes indbyrdes diskussioner korrekt dokumenteret i detaljer.

Tilstrækkelig eller utilstrækkelig dokumentation er også et af elementerne i den såkaldte skattesag, hvor statsministerens skatteforhold blev endevendt. Blev vigtige mails ligefrem slettet?

Der er dokumentationsmæssige spørgsmål og vinkler på mange af den senere tids meget offentlige sager. Det overordnede spørgsmål er altid: Hvad er det, som ikke bliver dokumenteret?

Der tales ofte om, hvordan forvaltningens beslutninger skal dokumenteres. Der er principper om orden, genfindning og registreringssystematik. Men disse sager rejser også spørgsmålet om, hvad der bliver dokumenteret. Er det alle projekter og processer, som finder vej til ESDH-systemerne? Bliver hele beslutningsgrundlaget holdt samlet – også det som måske har en mere uformel form som SMS og hurtige chats.

Er de sager, som har fundet vej til aviserne, toppen af isbjerget? Eller er det snarere en storm i et glas vand? I aviserne læser vi mest om skandaler i ministerierne, men hvordan står det egentlig til i kommunerne? Bliver alle projekter og beslutninger godt dokumenteret der? Vi ved, at hver enkelt personsag dokumenteres i de digitale systemer, men jeg tror ikke, at det samme gælder for udviklingsprojekter.

Vi vil i dag sætte fokus på hvilke hensyn, der kan spille ind i håndteringen af forvaltningens dokumentation. Med afsæt i mediernes omtale af sager fra flere ministerier vil vi sætte til diskussion, om politiske hensyn – i det store og i det små – kan spille ind, hvis de offentlige myndigheder ikke dokumenterer deres virke fuldt ud? Og omvendt – kan det få politiske konsekvenser, hvis de offentlige myndigheder ikke dokumenterer deres virke fuldt ud?

Det er spændende spørgsmål, som er vigtige at få belyst. Jeg er derfor meget glad for at kunne byde velkommen til Bo Smith som dagens første taler.

Fra din tid som departementschef i Beskæftigelsesministeriet kender du problematikken indefra. Du er nu formand for det udvalg, som DJØF har nedsat til at kulegrave forholdet mellem embedsmand og politiker. Vi glæder os til at høre om udvalgets arbejde.

Et af de spørgsmål, som er rejst i forbindelse med nedsættelsen af Bo Smith-udvalget, er spørgsmålet, om mediernes krav om hurtige svar får indflydelse på, hvordan forvaltningen arbejder? Det kan bl.a. give disse spørgsmål:

Hvordan påvirker tanken om, at der kan komme en anmodning om aktindsigt, arbejdet med at dokumentere et forløb og en beslutning?

Hvordan fremmer og sikrer vi fyldestgørende dokumentation af forvaltningernes arbejde?

Udsættes dokumentationskulturen for pres, når sagerne skal kunne stå for de demokratiske krav om aktindsigt og partshøring?

Og når nye digitale kommunikationsmidler måske ikke passer direkte ind i en traditionel journaliseringskultur?

Dagens forløb

Vi har fået højt kompetente og aktuelle medspillere til at stå på alle forløbene – Det er jeg meget taknemmelig over!

Temaet om forvaltningsetik bliver behandlet i formiddagens fælles oplæg og i eftermiddag i de parallelle sessioner. Jeg ser frem til eftermiddagens afsluttende paneldebat, hvor brugerne af den offentlige forvaltnings dokumentation skal mødes. Er der forskellige krav til dokumentation, alt efter hvem der skal bruge dokumentationen? Det vil det stærke panel diskutere.

I dag har vi lejlighed til at se det daglige arbejde i et større perspektiv til gavn for både nutid og fremtid i det store perspektiv. Hvordan ser det ud udefra? Kan der findes fælles løsninger på fælles problemer og udfordringer?

Rigsarkivet er videnscenter for arkivfaglige spørgsmål. Med konferencen i dag sætter vi fokus på forvaltningsetik, som er et af tidens aktuelle forvaltningsfaglige emner. For dem som har lyst til at gå mere i dybden og få konkrete redskaber i det daglige arbejde, afholder Rigsarkivet løbende kurser og netværksmøder. Vores katalog for 2015 udkommer i dag. I er velkomne til at tage vores trykte katalog for 2015 med hjem i dag. Og I skal være meget velkomne på Rigsarkivets kurser og netværksmøder i 2015.

Jeg håber, at I vil bruge mulighederne i dag til at træffe fagfæller fra andre arbejdspladser og få snakket om de fælles faglige udfordringer, som kan vise sig på tværs af den offentlige forvaltning.

Jeg vil ønske jer en god konference.